

mica espanyola i en especial la dels ferrocarrils afectava molt directament els polítics espanyols. Els consells d'administració de les companyies ferroviàries espanyoles estan plenes de figures de la política: Sagasta, Nicolàs Mª Rivero, Cànovas del Castillo, Víctor Balaguer, etc. Aquesta participació va començar amb les concessions d'elevades subvencions oficials per a construir la xarxa ferroviària. Quan es va produir la crisi d'aquestes companyies els seus membres es bolcaren cap als polítics tot demanant ajuda. En el moment que es discutia la subvenció en aquestes companyies de seixanta milions de rals, a les Corts, es va produir la mort de Narvaez, i en pujar González Bravo va tancar les Corts i no es va poder votar aquesta subvenció. Això va portar una exasperació als polítics, que no és d'estranyar que, en aquests moments, pensessin que les coses anirien millor si triomfava la conspiració contra el règim.

D'altra banda, als voltants de l'any 1866 es va provocar una crisi de subsistència pròpia de la societat de l'antic règim, que va fer que es produís una alça dels preus va disminuir la capacitat adquisitiva dels pagesos que en aquells moments representaven un nombre abundant. Aquest problema era més greu en algunes comarques no productores de blat. De fet, les comarques on mantingueren els preus tan elevats, com és el cas de les andaluses, la revolució va tenir un caire més social i revolucionari.

Si a totes aquestes circumstàncies hi ajuntem la crisi del procés industrialitzador, deguda a la pèrdua del mercat colonial, i la disminució de la demanda interior del mercat nacional, que afectà durament a la indústria, sobretot la tèxtil catalana, i que tampoc la indústria siderúrgica anava per bons camins (degut al fracàs de les empreses ferroviàries), trobem que totes aquestes causes repercutiren en un augment considerable de l'atur obrer i un descontent general de la burgesia industrial; és a dir, portaren com a conseqüència l'augment del malestar social general.

Suposo que hi ha molts d'altres motius que mogueren a la gran massa del poble a bolcar-se a la revolució de Setembre; sols n'he anomenat uns quants, molts d'ells tenen una implicació econòmica. Amb això no vull dir que les classes socials proletàries i camperoles no fessin la revolució per motius socials i ideològics, que segurament van fer-ho, però és un aspecte d'aquesta revolució que ha estat poc estudiat i sobre el qual no hi ha gaire material escrit.

ROSA COSTA

Proper article: La revolució de Setembre a Catalunya.